

ABONAMENTUL:
 Pe un an . 28.— Cor.
 Pe jumătate an 14.— „
 Pe 3 luni . . . 7.— „
 Pe o lună . . . 2.40 „
 Pentru România și
 străinătate:
 Pe un an . 40.— franci.
 Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRATIA
 Strada Zrinyi Nr.1/a
 —
 INSERTIUNILE
 se primesc la admini-
 stratie.
 Mulțumite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 fil.
 Manuscrisurile nu se in-
 napoiază.

Pressa.

Arad, 3 Sept.

Să ne ierte cetitorii, dacă în coloanele prime ale acestui ziar nu mai amestecăm fraze politice și dacă, pentru un moment, încercăm să scoatem atențiunea publicului din atmosfera îmbicsită de sânge și jaf. Ziarele franceze, îndeosebi ale dlui *Clemenceau* și astăzi în toiul războiului, își consacră sistematic câteva articole de fond vieții intelectuale din Franța, marile popoare ale apusului nu desonorează nici astăzi manifestațiile spiritului. Dovadă că despre o premieră a unei piese de *Bataille*, *Puccini*, *Leoncavallo*, *Nauss*, se scrie și astăzi cu aceeași atențiune, ca înainte de războiu, căci raporturile politice nu sunt nici astăzi definitiv rupte între popoare și solidaritatea culturală nu se poate zădărnici între națiunile mari ale Europei. *Goethe* va fi totdeauna *Goethe* al lumii întregi, cum nici cel mai înfocat amic al *yunkerului* *Conte von Westarp* nu va putea ațâța spiritul public german împotriva lui *Molière*, *Voltaire* și *Anatole France*. Este prin urmare chiar banal a contrazice și de astădată lozincei: inter arma silent musae. Oricât de selbatice ar fi vremurile și neprielnice desvoltării artei, după logica sintetismului estetic, ar fi imposibil să pretinzi anihilarea tuturor activităților extra muros și să colectivizezi toate propagandele într'una: a susținea cu jertfe unice numai militarismul. Adevărat că militarismul constituie astăzi însăși națiunea, deci și forța. Dar numai forța brută. Forța nevizibilă, dar gata de manifestație în orice clipă — zace în sufletul popoarelor, ca gândire, simțire și voință. For-

ța aceasta o aduce la suprafață puterea sugestivă a umanității — a simțului comunității tuturor durerilor și bucuriilor omenesti. În momentele sincere ale omenirii, *Romain Rolland* scrisese „*Au dessus de la mêlée*”, *Academia de științe din Paris* a declarat cunoscutu-i manifest, *Gheorghe Brandes* publică în „*Politiken*” zguduitorul lui poemă despre sufletul omenesc — în adevărată suferință poezii adevărați rămân artiști: cetiți versurile lui *Verhaeren* despre clopotele amuțite, și veți înțelege că în războiu nu dorm toate simțimintele nobile ale omului. Ar putea pretinde cineva ca mamele să nu-și lăpteze copiii, florile să nu crească, izvoarele să nu curgă, trenurile să se oprească, drumurile să fie închise cu bariere — să se desbrace lumea de haina ei eternă, și să se prăbușească toate altarele ale culturii, ale științei și ale artei, pentru sabia sângerată a lui *Marte*? Dar orinii lui *Sântu Francisc de Assisi* au vestejit cu totul și stelele sfântului *Elmo* au dispărut de pe orizont? Dar omul, clasificat astăzi ca prieten și dușman, ca Rus, German, Francez, Italian, Român — nu este și astăzi numai un om? „Un om”, care fără pușcă este tată, care fără baionetă este prieten, care poate se cugetă tot la fel despre dușmanul, pe care trebuie să-l omoare căci altfel l'ar omori dânsul? Teoreticianii imperialismelor, ucenicii ridicoli ai lui *Cecil Rhodes*, *von Westarp*, ori *Derouléde* se cugetă altfel — dar dânsii au scuza, că pentru ei umanitatea nu înseamnă mai mult decât scandența unei polițe. Principiile estetice adevărate există însă în sufletul popoarelor și pe aceste le ocârmuește instinctul curat al frumuseții.

„Instinctele curate” ale lui *Bergson* con-

duc și astăzi viața intelectuală a popoarelor. Băgați de seamă, lectura cea mai frumoasă pentru cetitorii de astăzi sunt scenele sguđuitor de mărețe, descrise în formă rudimentară, de soldații simpli. Scrisoarea soldatului *Gabriele Capetti* din „*Avanti*”, a fugit din *Napoli* până la *New-York* și a stârnit în tot locul emoție. Emoție stârnesc la noi în *Transilvania*, pœziile, scrise lapidar, trimise „*Românul*”-ui de către soldații români, și în mii de case românești se așteaptă slova românească și poate niciodată scrisul poezilor noștri n'a fost cetit cu atâta dragoste ca acum. Și este firesc. În ore de furtună marinarul se gândește la flori... Nu este înduioșător să vezi soldații răniți cetind?... Slova înseamnă astăzi toate: consolare, uitare, iubire, fericire, îmbărbătare. Un articol cuminte, un vers frumos, o cântare duioasă, pătrunde din casă în casă și trece ca o flacăra de lumină din suflet în suflet. Și pulsul veșniciei bate ritmul lui tainic în sângele fiecăruia. Să fii estet, ori să ai principii egocentrice, să fi admirat tablouri de *Veronese* ori să fi fost totdeauna păstor, să fi fost rafinat ca abatele *Galiani*, ori rabulist ca *Marat* — să fi privit din unghiul obtuz al politiceii mercantile, ori să fi rămas credincios, patriotismului levantin și nu poți avea altă gândire: neamul nostru este astăzi în vâltoare și cântărește numai atâta, cât a produs și va rămânea, căci este predestinat ca să rămâie.

Din punctul acesta de vedere, importanța presei românești este înzecită. Îndeosebi presa românească din *Ungaria* și *Ardeal*, ar fi trebuit, în momentele aceste de supremă abnegațiune, să fie la înălțimea misiunii sale. Niciodată n'am avut atât de mare lipsă de-

Un junghiu.

De pe câmpul de onoare
 Unde mor voinici în floare
 Vine veste minunată:
 Că feciorii din *Ardeal*
 Bat de stâng pe al *Muscal*.

Azi îi vezi încă la plug
 Mâne iată-i drept la *Bug*.
 Strâng din dinți, injură-odată
 Și în ploaia de granate
 Zece cad, unul străbate.

Stau *Muscalii* buimăciți
 Când îi văd pe șant suți —
 Pân' să prindă ei de veste
 Fălfăie deasupra lor
 Mândrul nostru tricolor.

Cad voinici loviți la mir,
 Veste noi primim prin fir.
 Stai să crezi că e poveste,
 Dacă n'ar fi junghiu 'n plept
 Să ne spună că e drept.

Ion Băllă.

Pagini vechi.

Ediția originală a cărții lui *Von Born*, de care am vorbit în numărul trecut, n'o avem la îndemână, ci numai traducerea ei în franceză „*Voyage minéralogique en Hongrie et en Transylvanie*” trad. *Monnet Paris 1790*. După cum se va vedea în paginile cari urmează, *Von Born* se pricepea numai la pietri căci despre oameni găsește rău când încearcă să-i caracterizeze. Viața patriarhală, iubirea de natură, frica de *Dumnezeu*, statornicia în credința bătrânească sunt pentru el strașnice dovezi de complectă barbarie a *Românilor din Ardeal*. Ori câtă îngăduință ai avea nu poți caracteriza paginile lui *Von Born* decât ca un capo-d'operă de cea mai profundă neînțelegere a vieții poporului nostru. Ceea ce e mai straniu e că ele sunt folosite și azi împotriva *Românilor*.

La drept vorbind, ei (*Românii*) n'au nici un fel de religie, întocmai ca și vitele lor. Afară de postul Paștilor pe care îl țin cu cea mai mare strictețe, încât nu mănâncă nici carne, nici lapte, nici ouă, nici pește, nu mai au nici o îndatorire religioasă. Acest post ține aproape o jumătate de an. E pentru ei așa de sacru că nimeni și nimic nu-i poate face să-l intrerupă, ori să-l țină mai cu moderațiune. Chiar hoții acestei nații, țin postul cu mare sfîntenie, și ceace e mai straniu, e că spun că *Dumnezeu* nu-i va ajuta în întreprinderile lor dacă nu vor ține postul cel mare. În ce profundă barbarie se află poporul acesta și cât de nesocotită e

virtutea la acest soi de oameni! Ignoranța *Bonzilor* nu e de sigur mai mare decât a „popilor” acestui neam sărac. De altfel acești popi nu se deosebesc prin nimic de ceilalți oameni. Își cultivă locurile, duc tot acelaș fel de viață, păzesc vitele, vând și cumpără, întocmai ca *Jidovii*. Negustoresc tot ca aceștia, funcțiile lor și iau plată cât mai mare pentru ca să ierte păcatele pretinzând pomeni strașnice. Acestea par cele două puncte capitale ale acestui fel de religie. Înțeleptele legi pe care *Suverana noastră* le-a făcut pentru ca adevărata religie să dea roade în mijlocul acestui popor și să distrugă ideile false ale popilor, au rămas până acum fără nici un efect. Formele cultului, ceremoniile și obiceiurile acestei religii au mai multă asemănare cu *judaismul* decât cu religia creștină. Așa niciodată o femeie aparținând acestui neam nu va îndrăzni să taie un animal ori de ce specie ar fi el.

Miresele poartă în ziua nunții, ca și în ajun un voal și sunt obligate să sărute pe acela care le va da voalul la o parte, dar și acela e dator să le dea un dar. În biserică, femeile sunt separate de bărbați. Tot ce e mai „nostim” la acest neam sunt înmormântările. Își duc morții la groapă cu urlete sălbătice. Indată ce popa a bombănit câteva vorbe mortul e coborât în groapă iar cei din jurul lui, rude și prieteni, țipă și spun că avea casă, copii, turme și pământ, de ce s'a îndurat să moară? După aceea pun

pressă bună în Ardeal ca acum când se prepară viitorul întregului neam românesc. Astăzi presa din Ungaria și Ardeal ar trebui să fie oglinda nu de miracol, ci de realitate a vieții noastre naționale. Fiecare moment ar trebui să-și aibă însemnătatea sa și fiecare faptă ar trebui să devie eveniment, îndată ce înseamnă mai mult decât un simptom efemer. Acum, când faptele sunt mai precise decât de altădată, acum, când pe lângă orele de suferință, se pot afla mii și mii de momente de înaltă valoare etică — o pressă bună românească în Ungaria și Ardeal ar putea să-vârși cu prisosință munca solidarizării noastre culturale.

Că nu poate fi așa nu este vina noastră, dar nu este nici vina celor, ce ar putea să facă să fie așa. Imprejurări de ordin material ne silesc ca să susținem cu enorme jertfe pressa. Un popor de patru milioane nu poate avea decât trei cotidiene și câteva reviste de propagandă proselită — și împrejurări de ordin moral, ne-au stins și cele două reviste literare „Lucașul” și „Cosânzeana”, cari pe lângă minuscule defecte personale, au contribuit mult la izbânda slovei românești în Ungaria și Ardeal.

Vremurile nu sunt însă potrivite pentru analize definitive și nici pentru divagații estetice. Nu putem pune vina nici publicului nostru că nu sprijinește cultul frumosului și că oportunismul unora a contribuit la eșecul ziaristicii noastre. Nu ne trebuie decât un spirit de organizație, lesne de îmbibat de la străini și greutățile vor fi învinse. Misiunea aceasta este în sarcina celor, cari se gândesc de viitorul cultural al neamului românesc din Ungaria și Ardeal — și rolul de frunte îl vor avea scriitorii români. Niciodată poate nu se achită de datoriile lor naționale scriitorii români ca acum, sprijinind din răspuneri pressa românească.

In amintirea ostașilor români Maramurășeni.

— O Inițiativă ploasă laudabilă. —

Rev. d. Tit Bud, vicarul Maramurășului a adresat pe la sfârșitul unei trecute următorul circular preoțimei maramurășene:

Nr. 173—1915.

Mult Onorate Domnule!

La sărbătorile ss. Apostoli Petru și Pavel dela mănăstirea Moiseului am propus credincioșilor adunați în număr mare, ca să zidim în locul mănăstirii celei vechi de lemn o capelă, o bisericuță întru amintirea bravilor noștri ostași Maramurășeni căzuți în luptele din războiul cel mare de acum.

Mănăstirea cea nouă de piatră precum este știut e gata, provăzută cu Iconostas și pictată frumos prin d. docente din Vișeu de jos Adrian Mărginean.

Înainte bisericii celei noi stă biserica cea veche de lemn, care se va strămuta de acolo.

Ca să nu rămână gol locul Mănăstirii celei vechi binecuvântată de atâtea rugăciuni și lacrimi de moșii și strămoșii noștri, am cugetat cumcă cu nimica nu se va putea eterniza memoria acelei biserice, decât dacă vom zidi acolo o altă bisericuță în memoria bravilor noștri fii din Maramurăș căzuți pentru apărarea patriei și a Maramurășului servindu-se în acea biserică pentru dâșii în tot anul sf. Liturgii și parastase la sărbătorile ss. Apostoli Petru și Pavel, la sărbătoarea Adormirii și a Nașterii Preacuratei Fecioară Maria.

Biserica va purta numele „Biserica ridicată în memoria ostașilor români din Maramurăș căzuți în luptele din războiul din anii 1914—1915”.

Abia se poate afla loc mai frumos pentru a se zidi o bisericuță în memoria acelor bravi ostași decât mănăstirea Moiseului situată aproape de muntele Pietrosul sub poalele muntelui Traian, în apropierea vlei lui Dragoș și împrejurată cu păduri de brazi.

Cheltuielile de lipsă pentru zidirea bisericii aceleia, mă rog să le deie însuș poporul românesc din Maramurăș. Vom primi oferte cu mulțumită și din alte părți.

Nu este sat în Maramurăș din care să nu fi luat parte cu sutele feciori și bărbați în luptele cele

crâncene a războiului acestuia și doară nu este nici un sat din care să nu fi căzut unul sau și mai mulți în luptele contra inamicilor iubitei noastre țări.

Vom conscrie numele lor și cartea de pomenire eternă a lor, se va depune în altarul bisericeii în memoria lor zidită, dimpreună cu numele acelor, cari au concurs cu ajutoare pentru zidirea acelei biserice.

Te rog M. O. Dle să binevoiești aceste a le publica în biserica și în parohia Frăției Tale și a îndemna credincioșii de acolo să concurgă fiecare după puterile sale cu ajutoare de bani la zidirea acelei biserice.

Părinții cari dobândesc ajutoare pentru pruncii lor aflători pe câmpul de luptă, muierile cari dobândesc ajutoare după soții lor, și toți aceia, cari au frați și neamuri pe câmpul de luptă, să concurgă câte cu o coroană-două, la ridicarea acelei biserice.

Frăția Ta să fii bun a face colectare și a însemna numele tuturor, cari vor da ajutoare pentru zidirea monumentului aceluia.

Banii colectați dimpreună cu lista oferitorilor să-i trimiți mie și eu îi voi depune la banca noastră „Maramurășana”.

Sunt sigur, cumcă inteligența noastră, poporul nostru cel bun și credincios, va da filerii săi pentru zidirea aceluia monument, care și peste veacuri va vesti lumei vitejia fiilor noștri bravi din regimentul 85 de linie și din regimentul 12-lea a apărătorilor de patrie.

Cred cumcă propusul nostru credincios va afla mângăiere știind, că la sf. mănăstire dela Moiseu se va face ruga pentru sufletele fiilor noștri ostași răposați și atunci când noi deja nu vom fi.

Preacurata Fecioară Maria va cere deja dela Fiul său Isus, să primească în fericirea cea veșnică sufletele celor căzuți pentru apărarea patriei și a Maramurășului.

Notez cumcă pentru colecta aceasta și pentru zidirea aceluia monument am cerut aprobarea Ilustrisimului Domn Episcop al nostru.

Incep lucrul acesta cerând darul lui Dumnezeu și binecuvântarea Preasfințitului nostru Arhiepiscop.

Cu stimă frățească rămân: Mănăstirea Moiseului, în sărbătoarea sfinților Apostoli Petru și Pavel anul 1915.

Tit Bud,
vicarul Maramurășului.

La notificarea făcută de Rev. vicar Tit Bud consistorului din Gherla, a sosit următorul răspuns:

Reverendisime în Hristos Frate!

La scripta Rs. Frăției Tale de dto 21 Iulie a. c. Nr. 172 referitor la edificarea unei capele la mănăstirea Moiseului întru amintirea ostașilor din Maramurăș căzuți în război pentru apărarea patriei — rescriind se notifică, cumcă cu plăcere am luat cunoștință despre intențiunea aceasta și că colecta spre acel scop se poate face. Având însă în vedere, că mai înainte va fi a se hotărî cu privire la locul unde va fi a se așeza acea capelă, și cu privire la planul aceleia să se aștepte cu efectuarea edificării până după revederea și aprobarea anterioară a acelor planuri și din a Noastră parte, după ce intențiune avem a înalta astfel de monumente evlavioase și în altă parte ale vastei Noastre dieceze.

Gherla, din ședința consistorială ținută în 24 Iulie 1915. Episcop Vasile m. p.

A apărut:

„Sărbătoarea Morții”

(1914/15)

:: :: Versuri, de A. Cotruș :: ::

Se poate comanda dela librăriile: „Concordia” „Librăria Diecezană” din Arad și librăria „Minerva” din Lugoj, și la Librăria Arhidiecezană din Blaj. — Prețul cor. 1-50 :: :: plus 10 fil. porto postal. :: ::

o cruce la capul mormântului pentru ca vampirii să nu se apropie de mort. Parfumează groapa și toarnă vin peste ea, lucru care se urmează câteva zile și chiar câteva luni. Când moare unul mai tânăr e înmormântat cu cea mai mare cinste. Pe mormântul lui se pune un brad în care se așează o coroană de flori, o aripă de pasăre și o batistă.

Poporul acesta nu calcă niciodată prin bisericile noastre și dacă o fac din întâmplare, ori sunt obligați, îndată ce părăsesc localul se spală bine pentru a se purifica.

Cea mai mare parte dintre ei au frică de apa sfințită și se feresc de ea. Cred că ea îi face impuri în cel mai înalt grad. Din această cauză au grijă să spele bine hainele cari au fost stropite cu această apă. (Se feriau de Calvinii.)

Popii lor îi stropesc cu un buchet de busuioc, muiat într-o altfel de apă sfințită și spun câteva vorbe. Multă vreme n'am putut înțelege ce însemnează la Valahi „frate de cruce”. Iată explicația: Când două sau mai multe persoane leagă prietenie pe veci, pun o cruce într-un vas din care mănâncă ori bea, și jură că se leagă a fi prietini până la moarte. De multe ori această prietenie nu însemnează altceva decât să nu se fure unul pe altul. Mai au un jurământ „pe cruce, pe pită și pe sare” pe care îl fac și când se leagă să nu se spună unii pe alții dacă au furat, ori au făcut alte fapte împreună. Legile lor canonice sunt deosebite cu totul de legile noastre. Dacă o fată a păcătuit e socotită că a făcut cel mai mare păcat și e hulită de toată lumea. Omorul la ei e cea mai mare crimă. Nici popii nu pot obține iertarea pentru acela care a comis un omor. De aceea printre ei, omorurile sunt cu totul rare. Cred că faptul acesta se

datorește ideii pe care o au ei despre divinitate și morală. Numai Dumnezeu singur poate ierta pe un ucigaș, de păcatul comis. Toate lucrurile despre cari au o idee vagă le atribue lui Dumnezeu. Îndată ce văd o eclipsă de soare trag mereu cu puștile și zic că împușcă vârcoacii ca să nu mănânce soarele și să lase astfel lumea într-un profund întuneric. Niciodată un Valah nu frige carne într-o frigărie făcută din arborel „sânger”, fiindcă din acest arbore fac Turcii țepile în cari pun pe creștini(?)*. Din toate pedepsele cu moartea, spânzurătoarea e pentru ei cea mai desonorantă fiindcă spun că la un spânzurat n'are pe unde să-și iasă sufletul. Pentru a se vedea în ce adâncă ignoranță zace acest popor e destul să citez un exemplu: dacă întreb pe un Valah de câți ani e, îți răspunde vag: „M'am născut pe vremea asediului Belgradului de către Turci”, ori: „M'am însurat pe acea vreme”. Dacă îți dă mâna poți să deduci de câți ani e creștinul. Banii nu prea sunt cunoscuți de acest popor. Nici nu sunt vorbe corespunzătoare pentru tot felul de monede. Le socotesc mai de grabă după greutate și un vas nu-l prețuiesc după conținut, ci după cât cântărește. Greutatea de căpetenie e ocaua. Mai au o vorbă „dram” care seamănă cu dragma Romanilor. „Românii” nu sunt de loc orgolioși și iubesc adânc viața casnică și caută să-și facă traiul cât mai plăcut. Au mare dragoste de păduri, de câmpuri, de flori, de vite...

(Cronica)

Antrax.

* Sângerul e un arbust, iar frumoasa lui legendă explică obiceiul Românilor.

Moralul Rușilor.

Arad, 3 Septembrie 1915.

Citim în Journal de Genève această interesantă scrisoare pe care o primește cotidianul elvețian din Moscova. Se spun în ea lucruri pe cari le amintim și noi într'un articol deunăzi: „După cucerirea Varșoviei și Ivangorodului”. Asprele recriminări făcute de un adevărat patriot rus conducătorilor au fost retușate de cenzura rusească... O traducem aci:

Timpul este rece, cerul neguros, Iulie e aproape tomonic (scrisoarea e datată de stilul vechiu. N. R.) și în spiritele noastre a adormit voia bună de altădată; trecem peste un timp de criză, plătăm cu vârf greșelile conducătorilor noștri, și dacă tot mai nutrim neclintită credință într'un succes final, acest succes îl așteptăm într'un viitor îndepărtat, nedeterminat. Situația aceasta apasă asupra conștiințelor, influențează moralul tuturor pentru că nimic nu-i sigur și dificultățile cresc. Descurajarea, cu toate acestea, este înlocuită prin o mare mișcare a opiniei publice, o mare mișcare de inițiativă personală, se simte necesitatea atât de către cei mai buni cât și de către cei mediocri de a se pune pe lucru și a nu se rezima pe administrație, pe birocrație!

Intâia noastră victorie de acum un an este stărpirea alcoolului; cea din Iulie 1915 nu este mai puțin mare în consecințele ei: este deșertarea sentimentului național, rostirea sus și tare a necesității pentru popor de a-și împlini agende prin sine însuși (câteva rânduri retușate de cenzura rusească)... Poate ar trebui să întărești poporul, a-l pune pe lucru și a-l scoate din apatia sa seculară... (câteva pasagii retușate de cenzură). Dacă mișcarea continuă veți observa schimbarea ce se va produce și aurora unei epoci pe care ar invidia-o dușmanii.

Să stăvilești această mișcare ar fi greu, căci nu mai sunt surzi și orbi, iar să mergi în fruntea curentului unui torent popular trebuie în primul rând să te desbraci de toate impedimentele — și aceasta este într'adevăr greu pentru cei ce au fost învățați numai să profite și să abuzeze chiar.

Avem trebuință de soldați — ei sunt la îndemână; avem trebuință de muniții — o să le avem în curând; avem trebuință de oameni independenți și energici — ei se ivesc și vor fi ascultați; avem trebuință de răbdare — suntem pregătiți; suferim pierderi și neajunsuri acum, și mai așteptăm, dar nu slăbim. O mișcare cuminte, o mișcare de valoare care se va simți din ce în ce mai mult și ne va duce la bun liman.

Mobilizația industrială face progrese; întâii pași sunt asigurați și încurând totul va merge mai bine.

† Petru Voin.

Arad, 3 Sept.

Intr'un spital aradan de câteva zile Petru Voin și soția Catalina, plugari din Gherebent, comună în Banat, au veghiat la căpătâiul fiului lor Petru sublocotenent ce se sbătea în agonie. De câteva zile au așteptat în tremur nenorocirii părinți sosirea clipei de despărțire pentru totdeauna de mândra lor odraslă. Iar clipa n'a întârziat. Azi după amiază la ora 1 Petru le-a murit pe brațe...

S'a născut în 1891. Până a nu intra sub arme Petru Voin a fost aplicat ca funcționar la căile ferate în Comorski-Moravița din Croația. În Noemvrie 1914 a intrat în armată cu rangul de cadet aspirant, a fost avansat ca stegar și trimis în campania din Polonia rusească, iar la 20 Iunie a fost vulnerat greu de șrapnel în trei locuri: în brațul drept, pulpa piciorului stâng și degetele acestui picior. A fost internat în mai multe orașe din Austria apoi adus la 2 Iulie aici în Arad, unde părinților li-a fost mai ușor să-l cerceteze.

Pentru serviciile militare a fost avansat, cu salt, la rangul de sublocotenent în regimentul

său 63 din Bistriță, și decorat cu Signum laudis. Un frate al său Nicolae, caporal, zace iarăși rănit într'un spital.

Doi voinici au avut Petru și Catalina Voin și pe amândoi i-au dat armatei. Pe unul l-au pierdut de tot, cine știe rămânea-le-va cellalt în viață până la sfârșitul măcelului.

O tragedie care se petrece în atâtea familii românești. Dă-le Doamne puterea să suporte durerea.

Dormi în pace distins ofițer român!

Omagiul Ungariei.

Deputațiunea omagială la monarhul.

Viena, 2 Sept.

Ieri, Mercuri, după discursul cont. Stürgkh, a răspuns primul-ministru ungar cont. St. Tisza, care a spus între altele următoarele:

— Ne-a strâns aci aliprea și iubirea sinceră pe cari toți le avem deopotrivă față de persoana glorioasă a M. Sale monarhului, apoi consentimentul acela intim, în care ne-am încheat cu credincioșii noștri aliați în pragul celui de al doilea an al războiului. Am învins în lupte mari, fiindcă am fost puternici, solidari. Acestea să le păstrăm reciproc și în timp de pace. Făcând noi aceasta monarhia va dispune de un atare prestigiu, care va lua potta acelor obraznici cari vor să mai primejduiască siguranța monarhiei.

S'au făcut mari ovații.

Azi, Joi, a avut loc în „Galeria mare” din castelul dela Schönbrunn prezintarea oficială a deputațiunii omagiale.

La ora 11 și jumătate mareșalul Curței anunță sosirea monarhului. După câteva minute apare monarhul. Unul din Croații ce stau lângă ușa strigă — *Jivio kral!* Intreagă asistența izbucnește în urale, cari țin cinci minute. Monarhul vădit emoționat, urcă tribuna, și se razemă cu mâna de scaunul de lângă masă. În fața monarhului stă contele St. Tisza.

Discursul contelui St. Tisza.

În numele municipiilor primul ministru ungar cont. Stefan Tisza rosteste următorul discurs omagial:

Majestate cesaro-regească!
Preagrațioase Doamne!

Ascultând îndemnul inimei noastre ne-am prezentat înaintea Maj. Voastre, cu inima, plină de alipire, cu sentimentul supunerii și al iubirii și recunoștinței. Aceste sfinte sentimente le-am moștenit dela străbunii noștri. le-au potențat acestea conștiința generală despre binefacerile făcute popoarele în lunga și binecuvântata viață a M. Voastre.

A trecut anul de când ducem lupta pe moarte pe viață cu forța preponderantă a patimilor ticăloase ce s'au năpustit împotriva noastră. S'au năpustit asupra noastră din toate părțile lumii toți aceia, cari considerând ca slăbiciune iubirea noastră de pace credeau sosită vremea pentru nimicirea noastră.

Mare a fost primejdia, colosală a fost datoria ce ni s'a impus, numai cu extrema noastră efortare, cu prețul de grave jertfe am putut să luăm lupta contra ei. Ne-am efortat, disconsiderând întrelăsarea, nehotărârea și îngrijorarea, ne-am aruncat de atâtea-ori în luptă floarea forțelor noastre pentru evitarea primejdiei ce amenința viața unei națiuni ce vrea să trăiască.

Am îndurat pierderile; păstrăm cu sfințenie amintirea iubiiților noștri; i-am plăns, dar nu succumbăm sub povara loviturilor ce ajung familiile singurate: căci doară patria e în primejdie, patriotul trebuie să-și jertfească totul fără de nici o murmurare.

Pătruși de acest sentiment am luat asupra-ne lupta ce ni s'a impus; acest sentiment ne-a menținut însuflețirea, ne-a oțelit brațele în toate încercările ce ne-au ajuns; acesta însuflețește și azi pe soldatul ce luptă în tranșeu, ca și pe femeia, copiii și părinții de acasă, cari sunt îngrijorați de soarta soțului, al părintelui și al copiilor lor. Toți au conștiința că trebuie să fie la locul lor, și toți o fac aceasta. În focul încercărilor, libere de toată rugina luccesc virtuțile patriotice ale națiunilor maghiară și croată.

...Dar permiteți Majestate să ne întorcem privirile multumitoare spre acel binefăcător al nostru, a cărui inimă de părinte ne-a înțeles, care statului ungar ce si-a recâștigat milenara întregitate și libertate i-a asi-

gurat un loc de cinste în monarhie și astfel înlăturând răul milenarelor încurcături, a pus bazele unui viitor mai frumos și mai fericit. Acum putem să vedem și să cunoaștem aevea: ce s'ar fi ales de noi, dacă volbura evenimentelor mondiale ce s'au năpustit asupra noastră ar fi găsit monarhia lipsită de această întinerire internă. Am fost puternici, fiindcă am putut să fim solidari... Din sinul națiunii maghiare a dispărut neînțelegerea între partide, s'au lăsat la o parte neînțelegerile confesionale, de clasă și de naționalitate, clasa muncitorilor maghiari într'o emulație nobilă cu cellalți își ia partea în primejdiile războiului, iar în apărarea eroică a patriei cu egală credință și sprijinindu-se reciproc luptă concetățenii noștri nemaghiari aparținând diferitelor rase.

Este aceasta expresiunea majestoasă a solidarității omenești și patriotice, care va trebui să înlătore pentru totdeauna multele bariere ce ne despărteau, trebuie să ne lege cu legăturile mai puternice ale încrederii și stimei spre binele și fericirea noastră a tuturor.

Oratorul aduce elogiul națiunii croate care și-a dat întâlnire cu națiunea maghiară în marea primejdie, împărțind cu națiunea maghiară toate jertfele ce le reclamă înlăturarea ei.

Termină făcând promisiunea că nici după trecerea acestor vremuri mari nu vom da uitării învățămintele ce ele ni le impun. Imploară binecuvântarea cerului asupra monarhului pentru ca să poată fi mărturie terminării cu glorie a marelui războiu.

Răspunsul monarhului.

După lungi ovații sgomotoase monarhul răspunde următoarele:

Mărturisesc cu sincer regret, că dela începutul războiului datorită de monarh m'au împiedecat să pot merge în capitala ungară. Cu atât tmi este mai mare bucuria că dv., ca reprezentanți ai municipiilor Ungariei și ai țărilor anexe ei din toate părțile țării v'afi prezentat înaintea Mea.

Expresiunea omagiului dv., noua dovadă despre credința și alipirea națiunilor maghiare și croate, mă emoționează mult.

Socot între cele mai mari acte de bucurie ale domniei Mele faptul, că cu conlucrarea distinșilor bărbați de stat maghiari decenii dearândul și înlăturând nouile neînțelegeri ce încotinuau se iviau am reușit să asigur pe baze solide o conlucrare binecuvântată între Coroană și națiune, precum și între statul ungar și între celelalte regate și țări ale Mele.

În actualele încercări mari, mai mult decât oricând, s'a dovedit, că această operă a împăcării și înțelegerii a pătruns definitiv înlma popoarelor Mele, iar mai mult inima popoarelor Mele de sub Coroana Ungariei.

Când dușmanii noștri ne-au atacat cu gândul de a cuceri, națiunile maghiară și croată s'au declarat una cu Coroana; în emulare frățească cu celelalte popoare ale Mele, cu abnegațiune entuziastă și deplina efortare a puterilor a luat lupta, la glasul Meu de chemare, contra forței preponderante ce s'a năpustit asupra noastră.

În țară au amușit orice neînțelegeri de ordin politic. Toate naționalitățile din țară s'au încheat în iubireu înflăcărată și gata de jertfă față de patrie.

Cu bucurie și mândrie văd lucind în această luptă virtuțile războinice ale națiunilor maghiară și croată moștenite dela strămoșii lor și văd reînnoindu-se în faptele lor de vitejie vechea glorie războinică a acestor două națiuni surori.

Sunt foarte recanoscător, că cei rămași acasă, prin împlinirea tot mai potențată a datorilor cetățenești, prin suportarea cu bărbăție a loviturilor pricinuite de războiu și prin îngrijirea cu abnegațiune despre nefericirii războiului — promovează în mod statornic chestia noastră.

Am ferma credință, că vitezele mele armate împreună cu credincioșii noștri aliați vor elupta o pace onorabilă, durabilă și sigură și că, statul ungar, prin legătura din nou constințită de luptele comune și jertfele comune de acum împreună cu celelalte popoare ale Mele, imbogățit în forță și autoritate va putea să se bucure de binefacerile păcei viitoare.

Am încredere în Atotputernicul, că Coroana sfântului Ștefan, pe care înțelepciunea și forța înaintașilor a putut-o păstra prin furtunele veacurilor, după încercările de azi încoronată de nouă glorie, cu strălucire mărită va lucii viitoarei generațiuni mai fericite.

Primiți afectuoasa Mea mulțumită pentru prezența și omagiul dv.; duceți acasă națiunii expresiunea profundei Mele mulțumiri pentru atitudinea ei credincioasă și eroică.

Asistența face monarhului ovații entuziaste. Apoi monarhul a făcut cercle, onorând cu agrăirea pe contele Tisza, pe primarul Budapestei, St. Berczy și pe alții.

A vorbit și baronul Skerlec, banul Croației. Monarhul a răspuns în nemțește.

Terminându-se recepția, monarhul în ovațiile entuziaste ale deputațiunii părăsește sala. De aci membrii deputațiunii au trecut la Rathaus. Pe întreg parcursul drumului li s'au făcut mari ovații.

Coresp.

Războiul.

Telegrame oficiale.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 8 Septembrie. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusesc: În regiunea triunghiului de cetăți urmărirea continuă cu succes. Trupele noastre au trecut lângă Luck peste Styr, pe un front larg.

Dușmanul s'a retras în Galiția orientală iarăș pe întreg frontul. Trupele generalului Böhm Ermoldi au intrat în Brody și acum continuă să înainteze, la ost dela oraș, dincolo de granița rusească.

Aripa de nord a armatei contelui Bothmer continuă urmărirea pe drumul ce duce dela Zlociow la Zalasce și Tarnopol. Dușmanul înfrânt se retrage spre râul Siret. Armata generalului baronul Pflanzer Balatin i-a împins ieri pe Ruși, în lupte violente dincolo de înălțimile ce se găsesc la ost de Strypa inferioară. Acest succes a clătinat și linia de bătaie dela Nistru până la gura râului Siret și i-a silit pe Ruși să se retragă. La frontiera Basarabiei, numeroase localități spatele frontului rusesc sunt în flacări.

Trupele ces. și reg. cari luptă împreună cu aliații noștri la nordost de Kobrin îl împing pe dușman treptat spre regiunea mlăștinoasă a Yaseldei superioare.

Pe frontul italian: Situația nu s'a schimbat nici ieri. Pe frontul din Tirol fortificațiile de apărare dela Tonale, iar pe platoul Lavarone-Folgaria stau sub focul artileriei dușmane afară de fortificații și punctele de razim ce le deținem pe muntii Monte Marenia și Monte Coston. La granița Carintiei am respins atacurile mai slabe italiene întreprinse împotriva munților Monte Paralba și Bladner-Ioch. Pe frontul litoralului luptele de artilerie continuă cu o intensitate mai mică. Lucrările tehnice ale dușmanului le-am tulburat cu succes în mai multe locuri.

Berlin, 2 Septembrie. — Se comunică dela marele cartier:

Pe frontul occidental: În Vosgi, la nord de Münster am recucerit prin atacul nostru din 31 August acele părți de tranșee, cari au căzut în mâinile Francezilor în luptele ce s'au dat între 18 și 23 August. Coama de munte Lingenkopf-Barenkopf e deci iarăș în stăpânirea noastră. Contraatacurile le-am respins. Am capturat 72 vânători alpini și 3 mitraliere. La nordvest de Verdun, deasupra localității Avancourt, un aviator al nostru a puscat un aeroplan francez. Aparatul s'a prăbușit arzând.

Pe frontul oriental: Grupul maresalului Hindenburg: Pe linia ferată Vîlna-Grodno am cucerit cu asalt localitatea Ciarnokovale. Atacul nostru la Merec progresa.

Pe frontul apusean al cetății Grodno au căzut forturile exterioare. Landwehrul recerutat din Germania de nord a ocupat ieri cu asalt fortul Nr. 4, ce se găsește la nord de șoseaua Dombrowo-Grodno și a capturat garnizoana de apărare, compusă din 500 oameni. Seara târziu trupele de Baden au pus stăpânire apoi pe fortul Nr. 4a), ce se găsește mai spre nord-vest, capturând trupa de apărare compusă din 150 oameni. Rușii au evacuat apoi și celelalte forturi înaintate pe frontul apusean al cetății.

La ost de pădurea Bialystok, în sus de Makarowce (la sudost de Odelsk) am ocupat după luptă trecătoare Swisloczul. Suma totală a prăzii făcute ieri de acest grup face 3070 prizonieri, un tun greu și 3 mitraliere. La Ossowieț am desgropat afară de aceasta 3 tunuri grele, pe cari dușmanul le-a scufundat în mlăștine.

Grupul prințului-maresal Leopold de Bavaria: Ieri am eșit după o luptă din marginea nord-estică a pădurei Bialowieska. Noaptea năvălind peste dușman am pus stăpânire pe trecătoarea Iaselda. În regiunea mlăștinoasă la nord de Pruzány am făcut prizonieri 1000 Ruși.

Grupul maresalului Mackensen: Urmărindu-l pe dușman am trecut pe întreg frontul peste sectorul Muchawietz.

Pe frontul sudoriental: Urmărindu-l pe dușman trupele germane le-a căzut în mână 1000 prizonieri și o mitralieră.

Constantinopol, 2 Septembrie. — Se comunică dela cartierul otoman: Pe frontul dela Dardanele nici un eveniment important. În sectorul dela Sedilbahr artileria dușmană a încercat zadarnic să ne distrugă tranșeele făcând risipă enormă de munițiune. Căzând 2 bombe din 4 în tranșeele proprii ale dușmanului, dușmanul a încetat cu svârșirea de bombe. În 30 August bateriile noastre din strâmtori au silit vasele pescuitoare de mine, cari se apropiuau de intrarea în strâmtore, să se retragă, și au resfirat mai multe alte vase, cari s'au ivit la marginea fășiei de uscat dela Sedilbahr. Tot aceste baterii au bombardat cu eficacitate pozițiunile infanteriei dușmane dela Sedilbahr. Alt eveniment important n'a avut loc.

Consiliu de miniștri rusesc.

Copenhaga. — În Petrograd a avut loc un consiliu de miniștri extraordinar, prezidat de Rodzianko și care s'a ocupat cu situația critică a armatei rusești. După acest consiliu Rodzianko a fost primit la țară în audiență. Țarul va pleca în curând să viziteze trupele sale din front.

Rușii organizează o armată de un milion de cazaci.

Paris. — Ziarele franceze scriu că Rusia organizează pentru campania de iarnă o armată de un milion de cazaci, cari vor avea destinația să neliniștească armatele germane.

Bulgaria va păstra o neutralitate binevoitoare.

Berlin. — D. Rudolf Rotheit comunică lui „Vossische Zeitung”:

Impătrita înțelegere a promis Bugariei Macedonia cu condițiunea să declare războiul Turciei. Semnarea de către Bulgaria a acordului cu Turcia, este răspunsul de refuz al guvernului bulgar la nota împătritei înțelegeri. Puterile centrale și Turcia, în schimbul cesiunii de teritor cer Bulgariei numai o lărgire a neutralității binevoitoare de până aci. Că în ce consistă această lărgire a binevoitente, deocamdată despre aceasta nu se poate scrie, dar se va ști mai târziu, când evenimentele pe frontul Dunării vor fi progresat binisor. Atunci se va vedea cum vrea Bulgaria să-și reguleze războiul în chestia Macedoniei. Fiindcă e natural, că Bulgaria nu va renunța la drepturile ei asupra Macedoniei, iar primul ministru d. Radoslavoff nu dă nici o importanță negociațiunilor sârbești. Aceasta fiind cunoscut la Niș, e probabil că Serbia va da un răspuns afabil recentei note a împătritei înțelegeri, chiar pentru a se prezenta pe sine bine, iar Bulgaria în culori negre. Aceasta clarifică situația Greciei față de presiunea împătritei înțelegeri, deoarece în cazul dacă Bulgaria n'ar declara Turciei războiul, cesiunea teritorială din partea Greciei e fără senz. Ce privește România, se așteaptă să aibă o atitudine nefavorabilă atât pentru puterile centrale, cât și pentru Bulgaria.

Grecia se alătură antantei.

Milano. — „Secolo” anunță că consiliul greci ar fi provocat pe toți supușii lor din Austro-Ungaria și Germania, să stea gata pentru o eventuală reîntoarcere în patria lor.

Atena. — Intre primul ministru Venizelos și ambasadorii împătritei înțelegeri s'a încheiat o înțelegere, în baza căreia deoparte i se dă iarăș libertate comerțului grecesc, atât importului, cât și exportului, iar de altă parte guvernul grecesc va relua tratativele privitor la nota adresată Greciei de împătrita înțelegere. Filoantantiștii văd în aceasta primul pas de apropiere de politica lui Venizelos. După părerea lor antanta a ușorat prin aceasta situația Greciei.

Grecia sprijinește Serbia.

Lugano. — Corespondentul ziarului „Corriere della Sera” pretinde a ști din sursa cea mai sigură, că Venizelos l'a vizitat pe ministrul Serbiei la Atena, Bulaci și l'a asigurat pe acesta, că Grecia va menține și mai departe alianța cu Serbia iar dacă Bulgaria va ataca Serbia se va găsi în față și cu Grecia.

Insuș ministrul sârb din Atena, a declarat unui ziarist italian că Grecia dorește să ușoreze situația Serbiei, iar dacă declarațiile ce

le-a făcut Grecia până acum guvernelor antantei ar fi provocat nedumeriri în Serbia, aceasta trebue să ia în considerare, că Grecia a fost constrânsă să procedeze astfel, reclamând această condițiile sale de existență.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 3 Septembrie 1915.

Un copilăș.

Priveam prizonierii ruși. Rușii, O, voi sunteți capitele întregi din istoria civilizației? Despre voi se spune că faceți revoluții, omorâți țarul, închinați sare și pâne, călăriți fără șea? Voi sunteți cei ce vă trimiteți feciorii și fetele la Paris ca să poarte pantaloni de catifea și cizme și plete lungi și să se ascundă în mansarde și să zămilească ghiulemele?

Și voi v'ați luptat și poate brațele voastre au doborât la pământ pe frații mei, lancea voastră a străpuns rictusul buzelor rebegite, glontele vostru a stins veșnicia micșorată în ochii Românilor?...

Voi nu mai sunteți Ruși. Voi nu mai sunteți dușmani. Acuma și voi sunteți numai oameni. Pușca v'a căzut de pe umăr și răcnetul vostru s'a imblânzit în oftare, cu privirea voastră nu mai căutați tășnind isvoarele sângelui și nările nasului nu vi se dilată de aburul morții...

Și se plimbă în curtea puscăriei Rușii. În urma pasului lor greoi, se duce sentinela gravă ca un personal din o dramă severă — și sună clopotele bisericei. Rușii își fac cruce.

Un copilăș trece în fața lor. Un prizonier îl apucă în brațe și-l sărută. Și-l sărută pe rând, toți Rușii. Și în ochii sentinelei strălucesc lacrimi, căci copilășul este copilul lui.

O, voi ați ucis, ați jăfuit, ați incendiat, voi, cari sărutați acum un copilăș nevinovat?...

Emil Isac.

Căsătoria dlui Sebastian Bornemisa cu d-ra Anicuța Moța. Din București ni se scrie: Sâmbătă, 15 l. c. s'a celebrat în asistență numeroasă de Români de peste munți, la biserica sf. Voevozi, cununia a doi refugiați, d. Sebastian Bornemisa, doctor în filosofie, fost director-proprietar al revistei „Cosinzeana” din Orăștie, cu d-soara Anicuța Moța, fiica preotului I. Moța, proprietarul ziarului „Libertatea” din Orăștie. Felicitările noastre.

† **Preotul Valeriu Kiss, a decedat în 24 Aug. a. c. în etate de 49 ani, în al 25-lea an al căsătoriei și 24 al preoției. Inmormântarea s'a făcut în 26 August în cimiteriul gr.-cat. din Țrtacs. Odihnească în pace.**

x **Trăsuri pentru copii și scaune pentru copii foarte ieftine se vând la marele magazin FISCHER, în Arad, piața libertății (Szabadságtér). Asortiment foarte bogat de tăști pentru școală. Fotografii cu preț redus.**

(Fi 2497)

Ultima oră.

CETATEA GRODNO A CĂZUT.

Budapesta. — Oficial. — Cetatea Grodno a căzut. (Bir. de presă al min. pres.)

O INTREVEDERE INTRE D. TITU MAIORESCU ȘI MINISTRUL DE EXTERNE BURIAN (?)

București. — Fostul prim ministru român d. Titu Maiorescu s'a întors Mercuri din străinătate. Ziarul „Dimineata” este informat că d. Maiorescu a avut la Viena o nouă întrevedere cu ministrul de externe austro-ungar, baronul Buriian.

Alte ziare afirmă că d. Maiorescu e chemat de regele României și că e foarte probabil că dsa împreună cu dnii Brătlanu și Marghiloman vor lua răspunderea situației, formând un mare guvern de concentrare.

Ziarele dlor Take Ionescu și Niculae Filipescu consideră aceste svonuri despre formarea unui guvern Maiorescu, ca fanteziste.

Redactor responsabil: Constantin Savu.